

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A know-how jogi jellege

Készítette: Dr. Fekete László

2011

Bevezetés

Szinte közismert tény, hogy a klasszikus iparjogvédelem eszközei közül a legnagyobb szerepe a szabadalom és a védjegy intézményeinek van, azonban ha az oltalom tárgyát képező piaci megoldások üzleti értékét tekintjük, akkor világossá válik számunkra, hogy ezen oltalmak létezése önmagában az üzleti sikert képtelen biztosítani. Ezek a kizárólagos jogosultságok a teljes üzleti rendszernek csak a szilárd, jól körülhatárolt vázát adják, és ehhez a rendszerhez elengedhetetlenül kapcsolódik a know-how is. A kívánt funkció tehát a kodifikált kizárólagos jogok és a hozzájuk tapadó know-how elemek együttműködése, kölcsönhatása révén tud érvényesülni.

1. A know-how fogalma

A Know-how szerzői jogvédelem alatt álló szellemi alkotás. Olyan gazdasági, szervezési, műszaki ismeret, amely a gyakorlatban felhasználható, hozzáférése korlátozott. A know-how-t az oltalom, jogi védelem - hasonlóan a többi szellemi alkotáshoz - addig illeti meg, amíg közkinccsé nem válik, ezen tény biztosítja, hogy a know-how vagyoni értékkel bíró jog, azaz átruházható és értékesíthető legyen. A know-how azt a személyt illeti meg, aki kidolgozta, vagy aki jogszerűen megszerezte, továbbá a know-how szerződéssel ruházható át, valamint hasznosításáról ugyancsak speciális szerződés keretein belül rendelkezhetnek. A know-how gyakran egy egész vállalkozás alapja¹, a tagok gazdasági társaság keretein belül nem pénzbeli hozzájárulásként nyújthatják. A gazdasági társaság tagja az apportként a társaságba bevitt know-how-t tárgyasult formában (Cd-n, írásos dokumentumban, vagy bármely más elektronikus formában) köteles a társaság rendelkezésére bocsátani, melyet a Cégbíróság cégbejegyzéskor vizsgálni köteles. A know-how-t a vállalkozás működési könyvében rögzítik, fogalmi elemeit tekintve üzleti titok, szigorúan bizalmas információ. A szabadalmi eljárás szigorú követelményei, időbeli elhúzódása miatt a gazdasági társaságok egyre gyakrabban használják a szellemi alkotások jogának ezen oltalmi formáját. A know-how megnyilvánulási formáját tekintve a jelenlegi szabályozás nem írja elő, hogy rögzített formában álljon rendelkezésre, de másodlagos ismérvek alapján ez követelménynek számít, mivel gazdasági

---

¹ Erre példa a Coca Cola gyártási folyamata, amely szigorúan bizalmas információ.

társaságba apportálható, és mások számára sem lehet érték az, ami egy vagy több személy fejében ölt formát, nincs tárgyiasult, személytől független megjelenése. . Azaz a know-how tekintetében nem követelmény a rögzítettség, azonosítás, letét vagy regisztráció. Ezen információk a gyakorlatban megjelenhetnek explicit, kifejezett formában, egyéb hordozókon rögzítetten, és tacit, nem kifejezett formában. Az egyes vállalatok know-how-ja komplex, összetett, amorf, térben és időben fejlődő, dinamikus jelenség, amely nem tűri a szabadalmi igényponthoz hasonló statikus, végleges, verbális lemerévítést.

A tudományos műszaki ismeretek a tudásalapú nyílt piacgazdaság hajtóereje. Ezen folyamatosan, és egyre magasabb szinten megújítható tudástőke a hagyományos tőkefaktorokat, mint a pénz, vagy az ingatlan jelentőségben meghaladó, gazdasági fejlődési, növekedési, kulturális haladási, politikai, modernizációs tényezővé vált. A találmányok üzleti titokként, know-how-ként való kezelése gyorsuló technológizált korunkban a nyilvános szabadalommal, és más speciális szellemi tulajdonjogokkal szemben jelenik meg azaz, a „szellemi tulajdonjog nem nyilvános, zárt fele”.

A know-how, és az üzleti titok tárgyának mibenlétét tekintve a jogi és szakmai irodalomból, nemzeti törvényekből, nemzetközi szervezetek rendelkezéseiből számos definícióval rendelkezünk. Világhy szerint „a know-how áruként szereplő műszaki-gazdasági ismeret”. Gazda szerint „a know-how lényege a gyakorlatban felhasználható ismeret és tapasztalat”. A francia jogirodalomban a „savoir-faire” műszaki és kereskedelmi ismeret, amely átruházható, a köz részére nem közvetlenül hozzáférhető és nem szabadalmazott. A német jogirodalom definíciója szerint „a know-how műszaki, kereskedelmi és termelési, gazdasági ismeret, illetve tapasztalat, amely a gyakorlatban alkalmazható, nem áll törvényi oltalom alatt, és többnyire titkos”. A Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1961. évi definíciója szerint „az ipari know-how az alkalmazott műszaki ismereteket, módszereket és ipari célokat szolgáló eljárások gyakorlati megvalósításához vagy kivitelezéséhez szükséges adatokat jelenti.”

Know-how alatt nemcsak egyszerű ismereteket, hanem kutatás-fejlesztési eredményeket, technikai alkotásokat is érthetünk, melyeknek jelentős anyagi vonzata lehet. A know-how üzleti,

kereskedelmi értékét, vagyoni jellegét azon tény adja, hogy nem általánosan hozzáférhető, a köz számára nem elérhető, azaz titkos adathalmaz. A know-how titkossága, üzleti értéke relatív, mivel ami egy fejlődő országban know-how tárgya lehet, az már egy fejlett országban közkinccs. Ennek oka, hogy egyszerűbb a know-how-t megvásárolni, megismerni, mint azt önállóan kifejleszteni. Ezen eljárás gyorsabb, olcsóbb, és egy jól bevált megoldást jelent, hiszen aki az ismeretekért fizet ezt azért teszi, mert ez számára egészben vagy részben ismeretlen, relatíve titkos.

A kutatás-fejlesztés eredményeit tekintve, a szakadatlan technikai fejlődés következtében egyes államok jelentős ismeretanyag birtokába jutottak. Ezen ismeretanyag a kutatás, fejlesztés következtében folyamatosan növekszik, melyek egy része a klasszikus, hagyományos iparjogvédelmi jogintézmények útján jogi oltalmat nyer és jut nyilvánosságra. Ezen nyilvánosságra került ismeretanyag mellett az ipari gyakorlat szerint a fent említett oltalmi formák által nem érintett ismeretek is vannak. Ezek a know-how-t képező titkos műszaki ismeretek, amelyek a gyártmány előállításához vagy éppen az eljárás alkalmazásához szükségesek, valamint támogatják jogosultjaik piaci versenyképességét. A know-how árjellege szerint vagyoni értékét a kísérletezésre fordított idő és költség jelenti, mivel a know-how megtakarításként jelentkezik az ismeretek, tapasztalatok átvételében. Az innováció korai szakaszában a jogosult számára kedvező piaci pozíciót biztosító tényezők, és a szükséges ráfordítások (pénz, időbeli- és személyi feltételek) gondos elemző munkával becsülhetők meg. A korai fázisú innováció értéke, forgalmi értéke a magas kockázatok következtében alacsony. Hazánkban a kudarcban végződő innovációs próbálkozások száma még a magas kockázathoz mérten is aránytalanul magas, amely kellemetlen problémát jelent, hiszen számos magyar kutató és feltaláló, akik itthon nem érvényesülnek, külföldön megfelelő gazdasági feltételek mellett komoly sikereket aratnak.

A know how fogalma az iparvállalatok jogi nyelvhasználatában terjedt el 1945 óta. A jogtudomány innen vette át ezt a kifejezést. Egyes pragmatikus álláspontok feleslegesnek ítélik a know-how definiálását. Különösen jellemző ez a common law jogrendszerekre, ahol eseti bírósági döntésekben sor kerül ugyan állásfoglalásra, ezekből azonban nehezen lehet egységes, absztrahált fogalomra következtetni. Az ilyen álláspont képviselői szerint a titkossági vonás beiktatása a know-

how fogalomkörébe ésszerűtlen, mert a szerződések gyakorlatában rendszerint lehetetlen világos megkülönböztetést tenni a titkos és az általánosan megszerzhető információk között. A know-how átfogó meghatározását nemcsak nehéznek, hanem egyébként szükségtelennek is tartják, mert a know-how jellegzetessége, hogy az információk elválaszthatatlanok a termeléstől. A common law országokban ezekben a szerződésekben szabályozzák, hogy ki és milyen mértékben használja fel az információt találmány vagy know-how formájában. Egy másik álláspont szerint a know-how olyan ismeretek összességét jelenti, amely birtokosa számára hasznos és előnyös helyzetet biztosít a gazdasági versenyben. A know-how birtokosa szükségszerűen jogi védelmet kell, hogy élvezzen. Abban az esetben, ha elismerjük a jogi védelem szükségességét, akkor egyértelműnek tűnik, hogy meg kell határozni az oltalomban részesítendő ismeretek körét. A számos know-how fogalom a know-how különböző jellemvonásait ragadja meg. Egyes esetekben egyetlen konkrét műszaki megoldást jelent, máskor szabadalmazott műszaki megoldáshoz kapcsolódó részletet, pénzügyi, vagy szervezési ismereteket, vagy általános jellegű, mások által nem ismert tapasztalatokat.

Az oltalom szempontjából fontos know-how definíciókat tekintve a fogalom-meghatározási kísérletek változatos képet mutatnak. A know-how hagyományos iparjogvédelmi intézményekhez fűződő viszonyát tekintve megkülönböztetjük a maradékelmélet, illetve az absztrakciós elmélet know-how fogalmát. A **maradékelmélet** szerint megfelelően szabályozott alakban a gyakorlatban rendelkezésre állnak a hagyományos iparjogvédelmi formák, tehát a know-how fogalmakörét azokra a gyakorlatban hasznosítható ismeretekre kell korlátozni, amelyeket csak a hagyományos formák nem védenek. A hagyományos formákhoz viszonyítva a know-how mintegy maradványjellegű, azaz nem foglalja magában azokat az alkotásokat, amelyek speciális intézményesített oltalomban részesülnek. Az **absztrakciós elmélet** a know-how mibenlétét a fenti elméletnél szélesebben, általánosabban határozza meg, mely szerint minden forgalomképes műszaki jellegű vagy más megoldást, ismeretet, tapasztalatot know-how-nak kell tekinteni, függetlenül attól, hogy az védi-e hagyományos iparjogvédelmi intézmény vagy sem.

Megkülönböztetünk a külső megjelenési formáját tekintve a maradandóan rögzített és nem rögzített know-how-t. A **rögzített know-how** a gyakoribb, hiszen a know-how nagyrészt valamilyen formában

rögzítésre kerül, a **le nem rögzített** lehet a le nem írt üzemi tudás, tapasztalat gyakorlat, ismeret. Létezik műszaki és nem műszaki know-how. A **műszaki know how** fajtái a konstrukciós, tervezői, eljárási, anyag-összetételi, komplex, rendszer- és egyéb műszaki know-how. Az AIPPI magyar csoportja szerint: „Az ipari know-how az olyan, értéket képviselő, gyakorlatba vett vagy vehető műszaki tudás, tapasztalat, adat, módszer, illetőleg ezek összessége, amely kizárólag korlátozott szakmai körben, abból tovább nem terjedően ismeretes, és egészében sem másfajta iparjogvédelmi oltalom alatt nem áll, sem publikálva nincsen.” A **nem műszaki jellegű know-how** leggyakrabban szervezési, kereskedelmi, üzemviteli, nem ipari szakmai know-how. Beszélhetünk még **vállalati és személyi know-how-ról**. Áruként való megjelenési formáit tekintve pedig létezik **önálló, valamint más jogokhoz kapcsolódó, árukhoz, vagy szolgáltatásokhoz kapcsolódó** valamint **komplex formában értékesített know-how**.

A **titkosság** fogalmi elemként való vizsgálata szempontjából további definíció-kísérletek születtek. A Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1961-ben az alábbiakban határozta meg a know-how fogalmi elemeit: „Az ipari know-how az az alkalmazott tudás (ismeret, adat és módszer), amely az ipari eljárások tényleges megvalósításához, és gyakorlatba való átültetéséhez szükséges.” Ezen fogalom-meghatározás alapján a know-how-t titkosnak kell tekinteni, amennyiben a közönség számára hozzáférhető formában nincs közzétéve és a vállalat, amely azt kidolgozta vagy törvényesen megszerezte, minden ésszerű lépést megtesz a jogosulatlan továbbadás megakadályozására.”

A Nemzetközi Iparjogvédelmi Egyesület az 1970. évi madridi ülésen a következő meghatározást fogadta el „A know-how olyan gyakorlatilag alkalmazandó ismereteket ölel fel az ipari vagy üzleti technikát és tapasztalatokat illetően, amelyek bizalmas jellegűek vagy legalábbis a know-how átvételében érdekelt számára nehezen hozzáférhetőek.” Az AIPPI² 1994. évi melbourne-i ülés definíciója szerint „A know-how műszaki, kereskedelmi, adminisztratív pénzügyi vagy más természetű olyan ismeretekből és tapasztalatokból áll, amelyek egy vállalkozó üzemében vagy egy

---

² Az AIPPI (Association Internationale pour la Protection de la Propriété Intellectuelle) a szellemi tulajdon védelmére szerveződött nemzetközi egyesület, amelynek központja Zürichben, Svájcban található. Világszerte több mint száz országból, több mint 9000 tagja van. Az AIPPI és az AIPPI Magyar Csoportja is olyan politikailag semleges, non-profit egyesület, amely a szellemi tulajdon mindenféle formájának a védelmét támogatja nemzeti és nemzetközi szinten.

hivatás gyakorlásához a gyakorlatban felhasználhatók.”³

A magyar jogirodalomban olyan mérvadó jogászok foglalkoztak a know-how problematikáival, mint Gazda, Világhy vagy Lontai. Világhy szerint „áruként szereplő műszaki-gazdasági ismeret, tekintet nélkül arra, hogy ezt az ismeretet védi-e, gazdálkodó szervezet, ha igen milyen értelemben valamiféle hagyományos iparjogvédelmi intézmény, továbbá, hogy az adott ismeret ilyen védelemre egyáltalán alkalmas-e vagy sem.”

A fenti definíció-kísérletekből láthatjuk, hogy a know-how számos problematikát vet fel a jogtudományban. Az első ilyen probléma, hogy milyen jellegű ismereteket, tapasztalatokat nevezhetünk know-how-nak. Elsősorban műszaki jellegű ismeretekre kell gondolnunk. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a gyakorlat alapján a vállalatok, és egyes országok minden gazdaságilag hasznosítható kereskedelmi, pénzügyi, adminisztratív, szervezési ismeretet felhasználnak, illetve megvásárolják azokat. Azaz a know-how a termelési jellegű ismereteket és tapasztalatokat öleli fel.

2. A know-how piaci szerepe

A fogalmi meghatározásokon túl a know-how szerepe és tartalma nagymértékben eltér attól függően, hogy valamely műszaki megoldáshoz kapcsolódó, technikai know-how-ra, vagy éppen a piaci jelenléttel összefüggő, a minőséggel, marketinggel vagy a reklámozással kapcsolatos, úgynevezett üzleti know-how-ra vonatkozik.

2.1. Technológiai know-how

A hatályos jogi rendelkezések szerint a szabadalmi leírásban az új műszaki megoldás lényegét csak olyan részletességgel szükséges ismertetni, amely a megoldás szakember számára történő megvalósításhoz elengedhetetlenül szükséges. Ahhoz, hogy az új megoldásból innovációs eredmény és piaci siker legyen, az alap megoldáson még sokat kell fejleszteni. A fejlesztésre több irányban

---

³ AIPPI - Association Internationale pour la Protection de la Propriété Industriale - June 12-18, 1994 - Réunion du Comité exécutif Copenhague 1884, Rapports des Groupes Q 118

van szükség, azaz szükséges a konstrukció optimalizálása és továbbfejlesztése, majd az ehhez szükséges gyártástechnológia, a szerszámok és eszközök létrehozása. A fejlesztésnek a konstrukción és a technológián kívül a költségek optimalizálására is ki kell terjednie. Ezen tényezők egymással szoros kölcsönhatásban vannak. A termék piaci megjelenését továbbá komoly és sokoldalú ellenőrzéseknek, vizsgálatoknak kell megelőznie. Megállapíthatjuk, hogy a találmány megalkotása és piacra vitele között, ha az anyagi ráfordításokat nézzük és a találmány alapgondolatához való eljutás költségeit egységnyinek vesszük, akkor a piacképes megoldáshoz tíz-, húszszoros költségráfordítást kalkulálhatunk.⁴ Természetesen a létrehozott megoldás piaci értéke is a ráfordított költségekkel arányosan egyre nagyobb lesz. Azon nem nyilvános ismeretek, amelyek a termék vagy technológia piaci értékét meghatározzák, döntő tényezőt jelentenek a termék árának kialakításában, másrészt abban az esetben, amikor licencia szerződés keretein belül a tényleges hasznosítására a jogosult harmadik személy részére engedélyt ad. A technológiai know-how jelentősége elsősorban szabadalmi licencia szerződéseknél, technológiai transzfer ügyleteknél kiemelkedő.

2.2. Üzleti know-how

Ahhoz, hogy a piacképes terméket a piac befogadja marketingre, ügynöki és értékesítési hálózat kialakítására, a garancia feltételeinek biztosítására, a fogyasztók igényeinek felmérésére, a termék pozicionálására és üzleti kapcsolatokra van szükség. Ezek szintén a szorosan vett know-how részét képezik. Míg a technológiai know-how a termék előállításánál bír meghatározó jelentőséggel, addig az üzleti know-how a termék teljes értékesítési ciklusát átfogja, valamint azon túl is mutat, mivel a marketing eszközök nem konkrét termékhez, hanem az azt előállító vállalathoz kapcsolódnak.

Ha egy termék vagy termékcsalád folyamatosan jelen van a piacon, akkor - ha megfelelően gondoskodnak a termék/gyártó/forgalmazó azonosíthatóságáról a jól megválasztott márkanevek és védjegyek használata révén-, a fogyasztók piaci értékítéletét a kialakított brand (védjegyek és

---

⁴ Erre példa a gyógyszer kutatás területe, ahol az engedélyezéshez szükséges preklinikai, és különböző klinikai fázisok egyre növekvő költségeket emésztnek fel, nagyságrendekkel meghaladják az új kémiai szerkezet létrehozásával kapcsolatos költségeket.

márkanevek összessége) hordozza. Ebből kiindulva a piacon a direkt jogi oltalmat élvező védjegy éppoly meghatározó szerepet tölt be, mint a műszaki újdonságok kapcsán a szabadalmak, tudniillik piaci kizárólagosságot teremt. A védjegyek sem tudják önállóan betölteni szerepüket a használatukhoz kapcsolódó hatékony és homogén minőségvédelmi intézkedések, megfelelő értékesítési és csomagolási politika, értékesítési és piaci ismeretek nélkül. Nemzetközi viszonylatban a nemzeti törvények nem közvetlenül a know-how-t, hanem az titok tárgyát határozzák meg. Sok ország a francia gyakorlat által alkalmazott dichotómia mentén különbséget tett ipari és kereskedelmi titok között. A gyártási titok körébe sorolják a tisztán technikai jellegű, kutatás-fejlesztési tevékenységre vonatkozó információkat⁵. A kereskedelmi titkok körébe sorolhatók az üzleti stratégiára vonatkozó információk, marketing tanulmányok, eladási módszerek, szerződési formák, költségelemzések, áruterítési módok, üzleti ütemtervek, hirdetési stratégiák és elemek, védjegytervek, a formatervezési dokumentáció, a reklám célú képzőművészeti, fotóművészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotások, szállítói és megrendelői jegyzékek, és a kliens adatbázisok.

1939-ben a deliktuális kötelmek körében az USA-ban a „Restatement of Torts” tett kísérletet az üzleti titokra vonatkozó common law értelmezésére: „Az üzleti titok állhat bármely receptúrából, mintából, eszközből, amelyet valaki üzleti tevékenysége körében használnak, és amely lehetőséget ad számára, hogy előnyre tegyen szert versenytársaival szemben, akik nem ismerik vagy nem használják azt. Rendszerint az árutermeléshez kapcsolódik, pl. egy géphez vagy termékösszetételhez, de vonatkozhat az áruk eladására vagy más piaci műveletekre is, mint árendmények meghatározási módszerére, speciális fogyasztói jegyzékre, vagy könyvelés, illetve más hivatali tevékenység módszerére.” A későbbi egyszerűbb definícióból kihagyták az üzleti titokra vonatkozó részt az egyes államok egyedi szabályozása érdekében.

A TRIPS fogalmi rendszerében a know-how titkos információ. Követelményként jelentkezik, hogy az információ ne legyen közkinccs, hanem legyen eleve és folyamatosan titkos, azaz nem általánosan ismert vagy nem könnyen megismerhető szakmai körökben, másrészt titokban tartása érdekében tegyenek ésszerű lépéseket.

---

⁵ Ezek lehetnek tesztadatok, algoritmusok, számítógépes forráskódok, anyag vegyi összetételének képlete, keverékrecept.

A Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1961. évi definíciója szerint „a know-how-t titkos jellegűnek kell tekinteni, ha a közönség számára hozzáférhető formában nincs közzétéve, és a vállalat, amely kidolgozta vagy törvényesen megszerezte, minden ésszerű lépést megtesz jogosulatlan továbbadása megakadályozására.” Az ismeretáru jelenlegi zárt, a közkincstől egészében elkülönülő jellegén felül a jövőbeni folyamatos titokban tartás érdekében a szükséges elkülönítő lépéseket is meg kell tenni. A legtöbb országban a bíróságok kizárólag akkor ismerik el az üzleti titok jogi minőséget és akkor biztosítják az oltalmat, ha bizonyítható az információ birtokosának szándéka és erőfeszítése a titkos ismeret elkülönített státuszának fel nem adására. A titok megőrzésére az üzleti világban számos módszer alakult ki, mint pl. a belső titokbiztonsági és védelmi szabályzat kiadása, a munkatársak továbbképzése, az üzleti titok elemeinek, prioritásainak, értékének folyamatos becslése, szerződéses titokvédelmi kikötések alkalmazása, a titkosság jelzése a szentitív adathordozókon, azok fizikai elkülönítése és elzárása. Az információk fizikai, elektronikai és személyi biztosítása azonban a gazdasági szereplők tekintetében jelentős költségeket involvál.

A know-how üzleti, kereskedelmi értékét, tudástőke minőségét az teremti meg, hogy nem általánosan hozzáférhető a társadalom számára, ez biztosítja az információ csereértékét, piaci forgalomképességét. A know-how fogalma az ipari gyakorlatban olyan ismeretet jelent, amely a know-how birtokosa számára hasznos és előnyös pozíciót biztosít számára a gazdasági versenyben. Megjegyzendő továbbá, hogy a know-how titkossága, újdonsága, árupotenciálja és kereskedelmi üzleti értéke relatív, mivel ami egyik országban know-how szerződés tárgya lehet, az egy fejlett ipari országban a közkincs részét képezi. Az ismeretek titkossága mellett közvetlen gyakorlati alkalmazhatósága, a megoldás fontossága adhat kiemelkedő üzleti, kereskedelmi értéket, mint egy szűk kínálatú speciális tudás, különleges szakmai hozzáértés.

3. A know-how jogi védelme

A know-how jogi védelme mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban - mint ahogy később látni fogjuk - számos problémát vet fel. Az elmélet képviselői túlnyomórészt egyetértenek abban, hogy a know-how jogi védelmét az iparjogvédelem keretei között kell biztosítani. Továbbá kérdésként

merül fel, hogy részesítsék-e a know-how-t jogi védelemben, és ha igen, akkor milyen formában.

A know-how-t illetően a jogtudomány képviselőinek álláspontja szerint minden állam saját belső jogalkotása által kell rendezze a jogi problémákat. Egyes országokban - ellentétben Magyarországgal - csak áttételes szabályokat találunk. **Franciaországban** elsősorban a **büntetőjogi oltalom** jelentős, de a tisztességtelen versenyről szóló törvény is tartalmaz a know-how-ra vonatkozó rendelkezéseket. **Németországban versenyjogi szabályok** védik a know-how-t. Az **angolszász jogrendszerben, mint azt láttuk, a szerződés alapján nyújtott jogvédelemben kívül a bíróságok kártérítést ítélnének meg** a know-how jogosulatlan felhasználása esetén.

A know-how-ra vonatkozó védelem annak létrejöttével keletkezik, nincs szükség más hivatalos eljárásra. A know-how jogosultját a **szertői jogi védelem mellett a titokvédelem is** megilleti, a know-how titokban tartásához a jogosult jogi érdeke fűződik. A jogtalan nyilvánosságra hozatal esetén a jogosultat a Tisztességtelen piaci magatartás elleni törvény, valamint a Polgári törvénykönyv üzleti titokvédelemre vonatkozó rendelkezései védik.

A know-how jellegét tekintve az üzleti titok egy sajátos válfaja, a szellemi tulajdon egy nagyon fontos összetevője, helye elsősorban a szellemi tulajdont szabályozó joganyagban van.

A TRIPS Egyezmény 39. 1. és 2. cikke szerint

„Nyilvánosságra nem hozott adatok védelme:

- 1) A tisztességtelen versennyel szembeni hatékony védelemnek a Párizsi Egyezmény (1967) 10 bis cikkében előírt módon történő biztosítása során a Tagok oltalmat biztosítanak a 2. pont szerint nyilvánosságra nem hozott információknak és a 3. pont szerint a kormányok vagy kormányzati szervek rendelkezésére bocsátott adatoknak.
- 2) A természetes vagy jogi személyeknek lehetőséget kell adni arra, hogy a jogosan ellenőrzésük alá tartozó információknak a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes módon, hozzájárulásuk nélkül mások által való megszerzését vagy felhasználását és nyilvánosságra hozatalát megakadályozzák mindaddig, amíg az ilyen információ:

- titkos abban az értelemben, hogy mint egységes egész vagy elemei bármely megjelenése és összeállítása általánosan nem ismert, vagy könnyen nem ismerhető meg az olyan körben mozgó személyek számára, akik rendes körülmények között az említett információval foglalkoznak;
- kereskedelmi értékkel rendelkezik, mivel titkos; és
- titokban tartása érdekében az adatok felett ellenőrzés gyakorlására feljogosított személy a körülményekhez képes ésszerű lépést tett.”

A know-how, mint üzleti titok definícióit tekintve genus proximum, hogy információ, ismeret, tudás, tapasztalat, szellemi, eszmei, intellektuális természetű szubsztancia. Továbbá a gyakorlatban működő gondolati tartalom, ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer körébe tartozó ismeret. Az Amerikai Ügyvédi Kamara 1979-ben dolgozta ki az **Egységes Üzleti Titok Törvényt**, amelyet az USA tagállamai többségükben elfogadtak. A Törvény szerint „üzleti titok bármely információ, amelynek kereskedelmi értékét az adja meg, hogy korlátozottan hozzáférhető, és amely titkosságának megőrzésére az adott körülmények között az ésszerű lépéseket foglalja magába”. Az információ fogalma alatt értünk képletet, adatgyűjteményt, programot, eszközt, módszert, speciális feladatteljesítési módot, eljárást. Ezen fogalomnak nincsenek éles, merev, lezárt határai, de ez ebből a szempontból irreleváns, mivel a know-how az üzleti titokvédelem egy titokvédelem tárgyaként azonos jogi védelmet élvez az üzleti titok egyéb tárgyaival. Ez a definíció bekerült a NAFTA-ba (North American Free Trade Agreement), amely a TRIPS-be bekerülve valamennyi részes tagállam, mint Magyarország nemzeti jogává kell váljon. Bár ezen a jogterületen a közösségi jogi jogharmonizáció még nem következett be, de az EU szellemi tulajdoni tanácsadó szolgálata követi a TRIPS üzleti titok fogalmát.

A know-how nem abszolút szerkezetű jog, viszont **vannak elemei, melyek az ipari tulajdonhoz hasonlítanak**, mint hogy szabadon átruházható, hasznosítása, használata ellenérték fejében történhet, a felek érdeke a nyilvánosság kizárása, a hasznosítási szerződés a felek között tartós

bizalmi viszonyt keletkeztet.

A know-how időtartamára nem létezik alapértelmezés, jogi analógia révén viszont arra a következtetésre juthatunk, hogy a know-how oltalmi ideje a szabadalmi oltaloménál rövidebb, a használati mintaoltalomra rögzített 10 évvel vethető egybe. Ezt a megközelítést a 86/1999 (VI. 11.) Kormányrendelet támasztja alá, amely a technológia-átadási megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alól történő mentesítéséről szól. Ezen Kormányrendeletben a mentesülés időbeli hatályát szabályozzák, viszont ez az időtartam egybeesik a szabályozott jog fennállásának időtartamával, melyből visszafelé következtethetünk a know-how időtartamának alapértelmezésére. A szabadalmi licenciaszerződések esetében a know-how létezése döntően meghatározza az ügylet értékét, nélküle adott esetben az ügylet létre sem jött volna, vagy jelentősen kedvezőtlenebb feltételekkel jött volna létre. A licenciaszerződés vonatkozhat a közös továbbfejlesztésekre is, azaz a létező know-how-n kívül a közösen létrehozandó know-how is a szerződés tárgyát képezheti. A vegyes szerződéseknel a hivatkozott kormányrendelet szabályai szerint az oltalmi idő a szabadalmak időtartamával azonos, azaz a vegyes szerződés a know-how időtartamát kétszeresére nyújthatja. A szabadalmi oltalom fennállása csak vélelmezett jog. A szabadalom esetleges érvénytelenítése esetén a know-how biztosíték, mely alapot ad a royalty⁶ teljes vagy csökkentett összegben való fizetésére. A know-how-nak meghatározó jelentősége van a díjkulcs mértékének és a kezdeti egyösszegű licenciadíj nagyságának meghatározásában. A licenciatárgyalások kezdetén a know-how összetevő létezése azonnali díjfizetési jogcímet képez, nem szükséges a fizetéssel megvárni a szabadalom engedélyezését.

A know-how és a védjegy kapcsolatát tekintve az üzleti know-how létezése értéknövelő tényező. A know-how-hoz fűződő piaci eredmények visszahatnak a védjegyek értékére, azaz minél nagyobb az üzleti siker, annál nagyobb az érték is. A know-how segíti a használatot, idővel a know-how jóhírvé teheti a védjegyet. A védjegy oltalmi köre a szabadalmakhoz képest kevésbé egyértelműen meghatározott, az oltalom alatt álló tartomány annál szélesebb, minél inkább használt vagy jóhírú a védjegy. Ez segíti a bitorlók elleni fellépést és szélesíti azt a sávot, amelyen belül mások nem

---

⁶ A szellemi termékek felhasználása után a gyártók által a jogtulajdonosnak fizetett díj. A royalty és a [licencdíj](#) nagyban hasonlít egymáshoz, de előbbi utóbbival szemben jellemzően olyan esetet jelöl, ahol a licencjogot a licencelbe vevő nem saját felhasználásra, hanem az általa gyártott termékekbe építve, azok végfelhasználói részére történő továbbadás céljára szerzi meg.

kaphatnak kizárólagos jogot. Mindezen tényezők ismételten visszahatnak és növelik a márka értékét. A licencia-szerződés minőség megtartására, valamint az exkluzív értékesítési csatornák használatára vonatkozó előírásai segítséget adhatnak a jogkimerülés elleni harcban, melyre példa az Európai Bíróság Dior döntése, Fővárosi Ítéltábla I-parfüméria ellen hozott, védjegybitorlást megállapító ítélete⁷. A minőség tartós fenntartásával a know-how növeli a goodwillt. Az adott védjegy ugyanis nemcsak magának a terméknek az értékét növeli, hanem visszahat a gyártó márkanévének goodwilljére is, a jogosultnak a licencia-szerződéssel nem érintett márkanéve is értékesebbé válhat.

Visszatérve a know-how jogrendszerbeli helyére, Magyarországon a **Polgári Törvénykönyv** 1977-ben végrehajtott reformjáig csak szétszórt, közvetett utalásokat tartalmazó, részben titokvédelmi, részben pénzügyi jellegű szabályokat találhatunk a know-how-ra vonatkozóan. A jogi védelem alapvetően szerződés útján valósult meg. A módosított Ptk. azonban a know-how-ra egy sajátos jogi védelmet vezetett be és deklarálta a know-how védelmét, annak mellőzésével, hogy részletezné az oltalom jellegét, valamint tartalmát. A Ptk. azzal, hogy a **védelemre vonatkozó rendelkezéseket a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok keretében helyezi el**, meghatározza a védelem jellegét, sajátosságait. A Ptk. 86. § (1) bekezdése általánosan megfogalmazza, hogy a szellemi alkotások a törvény védelme alatt állnak. Továbbá utal arra is, hogy ezen védelmet a törvény rendelkezésein túl speciális jogszabályok állapítják meg. A Ptk. 86. § (3) bekezdése a nem nevesített alkotások vonatkozásában az alábbiak szerint rendelkezik: „A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak.” Ezen rendelkezéshez szorosan kapcsolódik a Ptk. 86. § (4) bekezdése, amely kimondja, hogy „A személyeket védelem illeti meg vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartalmát jogszabály határozza meg.” **A védelem tehát olyan ismeretekre és tapasztalatokra terjed ki, amelyek vagyoni értékkel rendelkeznek, gazdasági, műszaki és szervezési jellegűek, a gyakorlatban felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak, vagyis nem közismertek.**

---

⁷ A Legfelsőbb Bíróság ezen ítéletében kimondja, hogy egy presztízs illatszert nem lehet jogosulatlanul, nem presztízs körülmények között, interneten árusítani.

A know-how jogosulatlan felhasználásával szembeni jogi védelem a következőket jelenti. A védelem azzal szemben érvényesül, aki a jogosult ismereteit hasznosítja, eredményeit sajátítja el, használja fel. Nem véd viszont azzal szemben, aki önállóan alakított ki hasonló ismereteket, tapasztalatokat. A know-how védelmére vonatkozó szabály egyrészt általános tartalmú védelmet jelent, vagyis, hogy a megszerzett ismerethez, tapasztalathoz való jogot mindenki köteles tiszteletben tartani a Ptk. 75. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően. Másik oldalról általános hatállyal írja elő a jogosult eredményeinek bármiféle felhasználása esetére a díjfizetési kötelezettséget. A Ptk. 87. § (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy akinek a szellemi alkotáshoz fűződő jogát megsértik - a külön jogszabályban meghatározott védelmen kívül - a személyhez fűződő jogok megsértése esetén irányadó polgári jogi igényeket támaszthatja. Ezen túlmenően a Ptk. 87. § (2) bekezdése a know-how oltalmi körében további lehetőséget biztosít a jogosult számára, aki azt is követelheti, hogy az eredményeit elsajátító vagy felhasználó személy részesítse őt az elért vagyoni eredményekben.

A globalizált piac által kikényszerített gyors technikaváltás, a termékek piaci életciklusának csökkenése, a szabadalmazás szigorú követelményei, időigénye, költségei miatt a kis-, és középvállalkozások, költségvetési kutatóhelyek, egyetemek, akadémiai intézetek, egyes multinacionális cégek egyre növekvő mértékben használják az oltalom ezen formáját. A szellemi tulajdonvédelem ezen formáját a kisebb jelentőségű találmányokon és a kapcsolódó perifériális know-how-kon túl növekedésük, piaci versenyképességük szempontjából döntő fontosságú piaci részt jelentő kutatási-fejlesztési eredményeik, mint a tudás-intenzív mikroelektronikai, biotechnológiai, csúcstechnológiai alkotásaik védelmére és értékesítésére használják. Azon túl, hogy a know-how a szabadalmakkal van szorosabb kapcsolatban, mindemellett a szellemi tulajdonvédelem más intézményeihez is kötődik. A védjegyek vagy földrajzi eredetmegjelölések révén megjelölt áruk minőségét, különleges jellemzőit a földrajzi és egyéb adottságokon kívül meghatározza az a háttér know-how, tradicionális tudás, tapasztalat, hozzáértés is, amelyet az adott gazdasági társaságnál nemzedékek halmoztak fel. A know-how a technikai fejlődés fontos forrását képező, a technológiai transzfert szolgáló szabadalmi- és védjegy-, licenc-szerződéseknek fontos alkotóeleme vagy önálló know-how átadási szerződések tárgya. Az üzleti titokvédelem fontos szerepet játszik a biotechnikai

kutatási eredmények forgalmának védelmében is. Az átadott biológiai anyagokra vonatkozó szerződések szabályozzák többek között az átadott biológiai anyagok bizalmas kezelését, a rájuk vonatkozó üzleti titok megőrzését.

Napjainkban a fejlődő országok tekintenek fokozott érdeklődéssel a know-how-ra, mint genetikai forrásaik, és azok biológiai hatásaival összefüggő tradicionális ismereteik értékesítésének egyik lehetséges szellemi tulajdoni formájára.

Különbséget kell tenni továbbá üzleti titokvédelem, mint jogi mechanizmus és annak tárgyát képező know-how között. Az üzleti titok egyes vélemények szerint tágabb, a szellemi tulajdonon túlterjedő kategória, a know-how mellett más információkat is felölelhet, amelyek a gazdasági társaságok pozícióját ugyancsak érintik. Az üzleti titoknak, azon belül a know-how-nak is léteznek egy kialakult szakmai konszenzuson és az azt rögzítő hatályos, globális egyezményen, a már említett TRIPS-en alapuló rendje. A TRIPS a kereskedelmi vonatkozású nevesített szellemi tulajdonjogok egyik, nemzetközi piaci kedvezményekkel és szankciókkal alátámasztott jogintézményeként követeli meg a titkos és kereskedelmileg értékes, titokban tartott információkként megjelölt know-how közvetett, áttételes oltalmát az eltulajdonítás ellen, a tisztességtelen versennyel szembeni hatékony védelem biztosítása során, az üzleti titokvédelem eszközeivel. A TRIPS 39. cikkének rendelkezése azon a hosszú idő alatt kiérlelt nemzetközi konszenzuson alapul, amelyet a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1961. évi határozata, majd a Nemzetközi Szellemi Tulajdoni Egyesület Kongresszusa által 1970-ben elfogadott Q 53 A határozata fejez ki. A hivatkozott határozat a know-how jogi oltalma tekintetében kimondja, hogy a know-how gazdasági vagyontárgy, amely azt illeti meg, aki kidolgozta vagy jogszerűen megszerezte. A know-how szerződéssel vagy más módon átruházható a nemzeti jog szerint. A know-how oltalmat élvez az eltulajdonítással, azaz a misappropriation-nal szemben. Így különösen tilos a titokban tartott know-how jogtalan nyilvánosságra hozatala, valamint a más megillető know-how jogosulatlan megszerzése és használata. Ugyanezek az elvek jelennek meg a nemzeti törvényekben, a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) mintatörvényeiben⁸ és egyes szakkönyveiben. A WIPO kis- és

---

⁸ Ezen mintatörvények a Szabadalmi mintatörvény 1980-ból, A tisztességtelen verseny elleni oltalomra vonatkozó modellszabályok 1994-ből.

középvállalkozások szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos tudatosítását szolgáló internetes anyagaiban is a know-how védelmi formájaként a szellemi tulajdonjogok között az üzleti titkot jelölik meg és hangsúlyozzák, hogy nem beszélhetünk kizárólagos jogokról. Kizárólagos jogok csak a nevesített, speciális szellemi tulajdonjogok körében biztosíthatók.

A know-how védelem az üzleti titokvédelemtől elkülönülő szabályozása, és intézményi vagy törvényi szövegben való használata és legális definíciója a fejlett ipari országokban nem fordul elő. Főleg a szerződések és az azt érintő rendeleti szabályozás és szakirodalom terminológiája. Az üzleti titokra vonatkozó rendelkezéseket egyes országok speciális jogszabályokba foglalják, mások a tisztességtelen verseny elleni törvénybe illesztik be. Elsőként a Németországban, 1909-ben elfogadott törvény a tisztességtelen verseny ellen vezette be az üzleti titok védelmét a jogosulatlan nyilvánosságra hozatal és felhasználás tilalma útján. A Common law országokban az üzleti titkot nem védik *expressis verbis* törvényi rendelkezések, azt a bizalmi viszonyokra vonatkozó jog részeként kezelik⁹. Vannak országok, ahol az üzleti titok védelmére a Polgári Törvénykönyvben a tisztességtelen versenyt érintő deliktuális kötelmi jogi felelősség aspektusaként tekintenek, melyeket az üzleti titok jogosulatlan megszerzését, hasznosítását vagy közzétételét tiltó, illetve annak megakadályozására irányuló polgári jogi, munkajogi, illetve büntetőjogi rendelkezések egészítik ki.

Mint már korábban utaltunk rá, Magyarországon az üzleti titokvédelem körében két törvényt alkotott a jogalkotó, az egyik az 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról, a másik maga a PTK, amely a magánélet, és a személyes érdekek körében nyújt oltalmat a polgári jogi magántitok és ezen belül az üzleti titok személyes sérelme elleni védelem útján.

A tisztességtelen verseny elleni törvény az üzleti titok fogalma tekintetében visszautal a PTK 81. § (2) bekezdésére, valamint a törvény 4. § (1) bekezdése tiltja, hogy az üzleti titkot tisztességtelen módon megszerezzék, vagy jogosulatlanul mással közöljék, vagy nyilvánosságra hozzák.

A PTK 86. §-a előírja, hogy „A szellemi alkotás a törvény védelme alatt áll. A 86. § (2) bekezdése

---

⁹ A bizalmi viszonyok tekintetében alkalmazott fogalmak a laws of confidentiality, breach of contract, breach of confidence.

szerint a védelmet - e törvény rendelkezésein kívül - az alkotások meghatározott fajtáira, valamint egyes rokon tevékenységekre a szerzői, az iparjogvédelmi (a szabadalmi, a védjegy-, az eredetmegjelölés-, származási jelzés-, és mintaoltalom), valamint a hangfelvételek előállítását védő jogszabályok határozzák meg. A (3) bekezdés alapján a törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről a külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak. Továbbá a személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartamát jogszabály határozza meg.”

A hazai jog kizárja annak lehetőségét, hogy műszaki, funkcionális megoldásokra a szabadalmi rendszereken kívül kizárólagos jogot, monopóliumot lehessen szerezni. A szerzői jogi törvényünk 1. § (6) bekezdése - összhangban a TRIPS 9.2 cikkével - előírja, hogy valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet szerzői jogvédelem tárgya. Ezen törvény 58. § (1) bekezdése a számítógépi programalkotások tekintetében hangsúlyozza továbbá, hogy a törvény 1. § (6) bekezdése kizáró rendelkezéseit alkalmazni kell a szoftver csatlakozó felületének alapját képező ötletre, elvre, elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre is. A mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájára vonatkozó törvényünk 7. § (1) bekezdése szerint az oltalom nem terjed ki a topográfia alapját képező elvre, eljárásra és rendszerre. A tisztességtelen verseny elleni törvényünk 4. § (1) bekezdése - összhangban a TRIPS 39.2 cikkével - szintén nem ad kizárólagos jogot az üzleti titokra, hanem csak az üzleti titok tisztességtelen módon való megszerzése, felhasználása, mással való közlése vagy nyilvánosságra hozatala ellen véd. A nemzetközi elvekre épülő, nevesített szellemi tulajdoni törvények érvényesítik a műszaki, funkcionális megoldások szabadalmi rendszeren kívüli monopolizálásának tilalmát. A nemzetközi példákat is számba véve általános tendencia, hogy ha valamely szellemi termék bármely okból nem fér el a szellemi alkotásokra vonatkozó szellemi tulajdon két nagy paradigmája, a szabadalmi jog és a szerzői jog keretében, a speciális, sui generis oltalmi formák nem az oltalom erősítése, hanem gyengítése irányába hatnak, különösen így van ez a műszaki-funkcionális ismeretek tekintetében.

A know-how jogi oltalma kapcsán megállapítható, hogy nem kizárólagos jogok révén valósul meg, hanem közvetett módon, a titkos információ jogosulatlan, tisztességtelen eltulajdonítása ellen irányul. Elismerésével csak a jogsértéstől való tartózkodás követelhető meg. Ez a komplex, többretegű oltalom a versenyjognak és a polgári jognak az üzleti titokvédelemre vonatkozó szabályain, a polgári jogi és munkajogi szerződési kikötéseken, a belső szervezeti szabályokon és a vonatkozó büntetőjogi rendelkezéseken alapul. Ezek komplex együtt hatásának eredményeként, a **posszessorius birtokvédelemhez hasonlóan a szellemi birtokállapotot védi**. Itt azonban nem lehetséges a birtok tárgyának fizikai értelemben vett közvetlen hatalomban tartása, a know-how viszont jogi értelemben nem birtokolhatatlan, lehetséges ugyanis a titok, mint minősített információ dologi hordozóinak és az arra vonatkozó tudattartalommal rendelkezőknek az ellenőrzés alatt tartásával az információ felett közvetlen uralmi helyzetet gyakorolni, magánjogi elkülönítést teremteni, melyhez birtokvédelmi joghatások kapcsolódnak. Troller a titokvédelem kapcsán tökéletlen, hiányos kizárólagos jogról beszél, rámutatva arra, hogy a jog egy de facto kizárólagossági helyzetet véd, amely az immateriális javak birtokbavételének kategóriájába tartozik. A francia jogirodalom szerint az információnak ez az ellenőrzés alatt tartása csak tulajdonba vétel nélküli birtokban tartás, melynek megfelelően az információnak az üzleti titok révén megvalósított magánjogi elkülönítéséhez birtokvédelem-szerű oltalom fűződik, viszont annak nincs tulajdon keletkeztető hatása senki irányába sem.

A TRIPS 1. cikk 2. bekezdése a kereskedelmi vonatkozású szellemi tulajdon intézményei körébe sorolja az üzleti titokvédelmet, amelyet a nevesített szellemi tulajdonjogok általános háttérintézményeként kötelezően be kell vezetni a nemzeti jogokba. **A TRIPS nem használja sem az üzleti titok, sem a know-how kifejezést, hanem a fel nem tárt, nyilvánosságra nem hozott információ oltalmáról beszél.** A jogosultat pedig úgy jelöli meg, mint az információt jogszerűen ellenőrzése alatt tartó személyt. **A WIPO tisztességtelen verseny elleni mintatörvénye és egyéb dokumentumai a titkos információ, az üzleti titok, a bizalmas információ megnevezéseket is alkalmazzák.**

A TRIPS 39.2. cikkéhez fűzött 10. számú értelmezés szerint „a jelen rendelkezés alkalmazásában

a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes mód fogalom legalább az olyan gyakorlatot jelenti, mint a szerződésszegés, a bizalmas közlés megsértése és ezekre való rábírás, és tartalmazza a nyilvánosságra nem hozott információk olyan, harmadik felek általi megszerzését, akik tudták vagy súlyos gondatlanságból mulasztották el megtudni, hogy a megszerzés ilyen gyakorlatot is magában foglal.”

Amerikai bírósági precedenseken alapul a „springboard doctrine”, amely szerint ha valaki bizalmas információk birtokába jut, azt nem használhatja fel ugródeszkaként annak kárára, akitől a bizalmas információ származik. A Tisztességtelen módszerek közé sorolhatók az ipari kémkedés, üzleti hírszerzés, minden szellemi birtokháborítás, mint poloskák, mikrokamerák elhelyezése.

A know-how jellegű, nem szabadalmazott műszaki megoldások védelmének másik nemzetközileg is alkalmazott módja az együttműködő partnerek szerződéskötése az üzleti tárgyalások során, vagy a technológiai transzfert szolgáló szabadalmi és védjegy licencia és know-how szerződések keretében. A gyakorlati ismeretek főként munkaviszony alapján végzett tevékenység során megszerzett tapasztalatokból születnek, ezért a know-how döntő része a munkaadó vállalatokat megillető kollektív, „szolgálati know-how”. Többnyire a gyakorlati ismeret megszerzőjének individualizálása nehéz, mivel a vállalatnál felgyülemlett és a kutatás-fejlesztés folyamatában napról napra akkumulálódó ismeretek, tapasztalatok képezte szellemi vagyon mögött kollektív kreativitás, teamekben dolgozó számos szakember elválaszthatatlanul összefonódó csapatmunkája húzódik meg. Az USA-ban kifejezett álláspont, hogy az alkalmazottak műszaki-gazdasági, gyakorlati ismeretére, tapasztalatára, hozzáértésére, amelyek a készségi készlet részei, nem igényelhető még üzleti titokvédelem sem, nemhogy kizárólagos jog.

Az üzleti titok kombinált védelméhez tartozik a Munka Törvénykönyve 103. § (3) bekezdése, amely szerint a munkavállaló köteles a munkája során tudomására jutott üzleti titkot - a Ptk. 81. §-ában foglaltak figyelembevételével - megőrizni. A magyar bírói gyakorlat (BH 1980/468) kizárta a szolgálati jogviszonyban alkotott know-how kapcsán a munkáltatóval szemben támasztható igényeket. A titok kiszivárgására nagy veszélyt jelent az alkalmazotti mobilitás, időlegesen foglalkoztatottak, külsősök bevonása és fluktuációja is. A titok megőrzésére a legfőbb biztosíték

természetesen a munkatársak megbízhatósága, lojalitása.

Az üzleti titokvédelem egyik érzékeny pontja a titok oltalma az adott munkaviszonyból távozó alkalmazottal szemben. A munkaviszony alatt ugyanis intenzív kötelezettség áll fenn a titok megóvására, amely a munkaviszony megszűntével csökken, de nem szűnik meg. Egy bírói precedens¹⁰ szerint az alkalmazott új munkáltatójának nincs joga az üzleti titokra, az alkalmazott nem vihet át semmit rögzített formában. Másrészt viszont nem lehet megakadályozni, hogy az adott vállalatnál szerzett, a kenyérkeresethez szükséges általános tudását, a fejében, mozdulataiban meglévő ismereteit, képességeit és mindazt az információt, amely ettől nem könnyen elválasztható, magával vigye. Elterjedt gyakorlat az USA-ban, hogy az alkalmazottal versenykorlátozó megállapodást¹¹ kötnek, hogy a cégnél szerzett ismereteit nem fogja feltárni és a versenyben felhasználni a céggel szemben. Van olyan doktrína is,¹² amely szerint még ártó szándék hiányában is elkerülhetetlen a cégnél megismert titok felhasználása, ezért tilos ugyanazon szakmai területen tevékenykedni.

Az üzleti titok illetve a know-how bármely absztrakciós, maradék, speciális vagy szerződési célú redukált fogalma elvileg felölelheti a találmányokat is, ameddig azok megfelelnek a védelem kritériumainak. A szabadalmi eljárás alatt álló találmány is állhat az üzleti titokvédelem alatt. Az ideiglenes vagy végleges szabadalmi oltalomban részesülő találmányokat azonban már nem tekinthetjük know-how-nak, mivel azok kiemelkednek az üzleti titokvédelem köréből, a nyílt szabadalmi oltalom a találmány tekintetében megszünteti az üzleti titokvédelmet. A találmány tehát tág értelemben a know-how egyik csúcsteljesítménye, azonban olyan különleges know-how fajta, amely a jogosult alternatív választása szerint kezelhető üzleti titokként vagy szabadalom fejében feltárható illetve a mások általi szabadalmazás meggátlása céljából nyilvánosságra hozható. A TRIPS által elismert opciók alapján választani lehet a teljes értékű szellemi tulajdonjog, a szabadalmi kizárólagosság vagy az üzleti titokvédelem között. A szabadalom és üzleti titok közötti választási lehetőségre a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény *expressis verbis* utal a 12. § (2) bekezdésében.

---

¹⁰ *Printers and Finishers v. Holloway*, 1964

¹¹ „*non-disclosure and non-compete agreements*”

¹² „*trade secret inevitable disclosure*”

A közérdekű nyilvánosság-pártiság különösen az USA-ban erős, ahol a Szabadalmi Hivatal intézményesen működtet egy rendszert¹³ a sem szabadalmazni, sem titokban tartani nem kívánt találmányok defenzív publikációként való nyilvánosságra hozására és ezen keresztül közkinccsé tételére

Azonos találmány többek általi, párhuzamos, független megalkotása esetén, az elsőbbség dönt arról, hogy ki kapja a szabadalmat. Az a másik jogosult azonban, aki a bejelentői elv („*first-to-file*”) alapján esetleg korábban talált fel, de később tett bejelentést és ezért ugyan nem nyert szabadalmat, de a találmányt üzleti titokként kezelte és iparszerűen gyakorlatba vette, a kontinentális szabadalmi jogok szerint bizonyos status quo védelmet nyer. Ez nem érvényes a feltalálói elsőbbség („*first-to-invent*”) elvén alapuló individualista-kompetitív amerikai jogban.

A szabadalmazott találmányt kiegészítő know-how úgy jelenik meg, mint a találmány perifériáját alkotó gyakorlati ismeretek, tapasztalatok összessége. Ilyenkor a találmány az innovációs kemény mag, míg a know-how a melléktermék.

Az üzleti titokvédelem és a szerzői jog ugyanarra a tárgyra párhuzamosan, kumulatív, egymást kiegészítve létezhet. Az üzleti titokvédelem és a szabadalom azonban adott találmány esetében szimultán módon, kumulatív, egyidejűleg nem állhat fenn, mivel kizárják egymást. A titoktól a nyílt szabadalom felé vezető folyamat irreverzibilis, ugyanis az egyszer már feltárt, nyilvánosságra hozott, kiszivárgott találmány „vissza nem titkosítható”. Az üzleti titok körében maradt találmány később is bejelenthető szabadalmazásra, csak a későbbi elsőbbség és az időközben esetleg megtörtént újdonságrontás kockázatával. Az üzleti titokvédelem és a szabadalom alternatívái közötti választás mindig eseti döntést igényel. A konkrét ügy körülményeitől, jogi, gazdasági és üzletpolitikai megfontolásoktól függ, hogy adott esetben melyik oltalmi forma a hatékonyabb, attraktívabb.

A szabadalom mellett szól, hogy erős, államilag vizsgált, regisztrált kizárólagos jogot ad, vele kapcsolatban párhuzamos jogok, független fejlesztés és mérnöki visszafejtés nem lehetséges, nincs kockázata a titok kiszivárogtatásának. Ezzel szemben az üzleti titokvédelem csak a titok tisztességtelen átvétele, eltulajdonítása ellen véd, a bíróság előtt költséges és bonyolult perekben, bizonytalanabb módon érvényesíthető, a titok őrzési kötelezettségének és kiszivárgása veszélyének,

---

¹³ SIR=Statutory Invention Registration

továbbá a független kifejlesztésnek és mérnöki visszafejtésnek kitett, ezért magasabb kockázati eleme miatt gyengébb, sebezhetőbb, sérülékenyebb jogi státusz.

A termékből nehezebben vagy egyáltalán nem visszafejthető gyártási eljárás vagy a keverék esetén különösen azért alkalmazható inkább az üzleti titokvédelem, mert a szabadalom bitorlása mások által a forgalomba hozott termékből nehezen lenne bizonyítható. Figyelembe kell még venni a két oltalmi lehetőség közötti választásnál olyan tényezőket, mint a know-how-ban rejlő piaci illetve fejlesztési versenyelőny várható időtartama, a titok hosszú távú megtartásának képessége¹⁴.

4. Befejezés

A know-how-nak a hagyományos iparjogvédelmi intézményekhez való viszonya tekintetében megállapíthatjuk, hogy a know how esetében nem arról van szó, hogy a szabadalommal, használati mintaoltalommal, ipari mintaoltalommal védett megoldásokhoz képest milyen szintűek az ismeretek, hanem a know-how átfogó megjelölése minden olyan árujellegű ismeretnek, amely a gyakorlatban felhasználható. A know-how-t a speciális iparjogvédelmi intézményekhez nem lehet besorolni, mert Lontai megfogalmazása szerint azokon „keresztülfekvő” kategória.

---

¹⁴Mint például egy titokban működtetett szoftver vagy titokban végzett növénynemesítési tevékenység esetén.